

1. **LUB** (321) *cn i pt*

lub (216), **lubo** (104), **leb** (1); lub *LibLeg* (2), *MurzNT* (2), *BielKom*, *BielKron*, *SienLek*, *BiałKat*, *BudBib* (26), *BiałKaz* (2), *BudNT* (10), *CzechRozm* (17), *ModrzBazBud* (2), *Oczko* (6), *StryjKron* (2), *CzechEp* (23), *KochSz* (2), *GosłCast* (23), *ZawJeft* (2), *GrabPospR*, *LatHar* (4), *RybGęśli* (4), *WitośLut* (2), *KlonKr*, *CiekPotr* (5), *CzahTr* (4), *KlonFlis* (2), *ZbylPrzyg* (4); lubo *BierEz* (2), *BierRozm* (2), *MetrKor* (11), *KłosAlg*, *WróbŻółt* (2), *HistAl*, *KromRozm I*, *KromRozm II* (4), *KromRozm III* (7), *Mącz* (4), *OrzQuin* (6), *SarnUzn* (2), *HistRzym*, *KuczbKat* (3), *SkarJedn* (2), *KochDryas*, *KochEpit* (2), *KochFr* (2), *ReszPrz* (10), *ReszList* (11), *KochPam* (2), *KochWr*, *ActReg* (2), *KochCz*, *KochFrag* (4), *SarnStat*, *CiekPortŚredz*; leb *ListRzeż*; lub : lubo *ModrzBaz* (20:3), *KochPs* (4:3), *KoctiTr* (3:4), *KochPieś* (4:1), *GrochKal* (2:1), *WujNT* (18:2), *KmitaSpit* (6:1), *KlonWor* (3:1), *SzarzRyt* (6:1).

W lubo o jasne; leb z tekstu nie oznaczającego é.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

I. W funkcji spójnika (320) :

1. Jako spójnik współrzędny zespala człony jednorodne; *si, sive, utrum, utrumvis* Cn (307) :

a. Wskazuje na stosunek łączny wprowadzając człon wymienny wyjaśniający, dokładniej precyzujący treść członu poprzedniego (przeważnie przy tłumaczeniu, komentowaniu tekstu); to jest, inaczej; *seu, vel* *Modrz* (62) : Ta napierwiza liczbza rozdzielanie przyimuie/ gdyż ze dwu rzeczy lubo części fie zklada *KłosAlg* A2; *BielKron* 336v; takie tłumaczenie pośpolicie superfycią/ lub zbytnim do łłow przywiewzowaniem zową *BudBib* b3v, b4v *marg*, c4v [4 r.], I 421c *marg*, d *marg*, 462c *marg* (12); *BudNT* przedm d2v, k. F8v *marg*, 14v *marg*, x2v *marg*, Ee4 *marg*, Kk3; *CzechRozm* 249v; męśtwo/ lub cnotá/ iefł naywiefłze dobre [*ipsa virtus summum bonum est*] *ModrzBaz* 39; Trzy zaráźliwe wády/ Hárdóść/ lub domagánie vrzędow/ zbytek y łákomłtwo/ równáią fię [*Tria pestifera vitia, ambitio, luxus et avaritia inter se comparantur*] *ModrzBaz* 55v; Práwá lub Státuty dla złych wftáwione [*Legem iniustus esse positam*]. *ModrzBaz* 69v, 1v, 31v, 67v, 69v, 91 (18); *ModrzBazBud* ¶6; PRZEMYSŁ, lub LESKO PIRWSZY/ Moráwczyki zgromił (*marg*) Przemysł Pierwłzy Lefłzko pirwłzy rzeczony (-). *KlonKr* A2v; A moy miły fámśiedzie coześ to zgromádzil/ Ktoźci ná takie Druźki lub Przydánki rádzil. *ZbylPrzyg* A2v.

Połączenia: »... a(l)bo ... lub, ... lub ... albo« (14:1): A ktemu y łowo Metewaenen/ niemoże znáćjc odmieniáły fię/ ále wláfnie wyftępowáły áłbo wyłáziły/ lub wyprowádzáły fię ná ziemię. *BudBib* c2v, I 169c *marg*, 174c *marg*, 299a *marg*, 311c *marg*, 409a *marg* (10); *BudNT* li; *CzechRozm* 54v; Ma tedy káżdá náłzá wola być stwierdzoná/ tłumieniem/ ábo miárkowánieniem lub hámowánieniem tákowych namiętnóści *ModrzBaz* 8; *ModrzBazBud* ¶6 *marg*; wyznawam tobie, ábo chwałę cię, lub, wysławiam. *WujNT* 46 *marg*.

»albo ... lub ... abo też« (1): oto ia przywiodę sługę mego Cemáchá. (*marg*) Albo wfcłod/ lub zarodek/ ábo też zawiázek (-) *BudBib* I 462d.

»... lub ... albo ... albo raczej« (1): Nohámá/ tłumáczy fię wdzięczná/ zás Chowelim kázićielowie/ lub fłkazce/ áłbo/ gubićielowie/ áłbo ráczey powrozy lub fłznury *BudBib* I 465b *marg*.

»... lub ... lub« (1): Iefłli kto ma dar prorokowánia/ lub przepowiadánia przyfłzłych rzeczy/ lub wykłádánia pífmá [...] niechże go vżywa *WujNT* 566.

b. Wskazuje na stosunek rozłączny (167) :

α. Wprowadza człon wymienny, treściowo nierównoważny; albo, bądź, czy; aut, vel Modrz (158) : *ListRzeż w.* 33; *Mącz* 98b; *BudBib* b4v; A Szędzfy połłani/ náležli Iáko im rzekł (*marg*) Lác. ftoiące ośle/ lub zrzebca. (-) *BudNT* Y8, o3v *marg*; Zás młodzieńcy pracowni ná mále przeftáią/ Około ziemie robią/ lub miaft dobywáią [*Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello*] *ModrzBaz* 110, 99, 142; *KochDryas* [A3]; *KochPs* 118; *KochTr* 6; *CzechEp* 335; *KochWr* 20; *GrochKal* 21; Inni niech ięzykiem sieką/ lub rękómá/ Ia łobie siądę ćichuchno domá *RybGęśli* B3v, C3v, C4; W mieście zásię ácz rowne kámienice wftáią/ Rzekłbyś że tám iáfkółki/ lub kreći mieszkáią. *KmitaSpit* C3v; *CiekPotr* 22; *GosłCast* 15, 32, 42, 66 [2 r.]; *KlonFlis* B3; Kiedy mu dobrá mieyłkie poruczą do rządu/ Lub iáką Prowincyą podádzą do łądu *KlonWor* 18, 13, 16, 72; Sukienká proftym kroiem záwftze nacudnieyłza [...] Rychley fię będziefz zdálá/ niż w onych chobotách Fráncułkich/ lub wymyślnych Hiłzpáńfkich robotách *ZbylPrzyg* B4, A3v.

Połączenia: »lub też (i)« (18): á ładzić też miał nikomu niefolguiąc/ áni fie ná żadne ołoby ogladáiąc. Tákte złófniká karząc/ lub też y zábijáiąc *CzechRozm* 179v, 26, 38v, 57v, 127v, 209v; *CzechEp* 12, 30, 326, [385]; *KochPieś* 53; *Zawjeft* 41; *KochFrag* 52; *WujNT* 730; *GrabPospR* K3; *GosłCast* 13, 42, 49.

»lub ... albo« (3): *SienLek* 153v; *KmitaSpit* B3v; Lub w ćichą gołębicę álbo w lámentliwą Iáfkółkę fie przekinie/ w chwilę nieczęśliwą *GosłCast* 52.

»... abo ... abo ... lub też« (1): iefliby tu v Ianá/ łowo to/ Nápczátku/ znaczyć miáło/ przed wftyłtkimi wieki: ábo/ bez wftelákiego poczátku: ábo przed wftelákim poczátkiem: lub thez iefzctze przed wftyłtkimi rzeczámi: to ieft/ iáko lámifz wykłádáią/ nigdy *CzechRozm* 26.

»abo ... lub ... abo« (1): Gdy záraz gniewánim y nienáwifcią fercá/ ktemu iákim żelázem/ ábo woiennym naczyniem lub kijem/ pięścią/ ábo kámieniem ku morderftwu kto przychodzi: to pewny znák ieft/ iż to iuz z Szátaná kłamliwego męzoboyftwo to pochodzi *CzechRozm* 239v.

»... abo ... lub ... abo« (1): zmyflay łobie iáko chcefz inftzego nádeń: [...] ábo z Bożego fyná człeká vrodzonego: lub fyná Bożego w iednego człowieká: ábo z człowieczeńftwem złączone⁸⁰ *CzechRozm* 59v.

»... a(l)bo ... lub (też i)« (6): *CzechRozm* 38v, 54v, 127v, 209v; Co [*jest*] złoty Apuleow ośiel/ álbo fztuczne Száchy Kochanowłkiego/ lub orzechy tłuczne Nazonowe: iedno to iż vczone głowy/ Dowćipem fwym igrały/ y fmyślnymi łowy. *KmitaSpit* Av; *KlonFlis* C3v.

»albo ... albo ... albo ... lubo« (1): Bo to imię Polak/ nowe ieft/ y tu dopiéro w tych kráiach vroflo: od polá bez chyby: względem inftzych/ ktorzy álbo przy leśiéch/ álbo przy górách/ álbo przy niżinách/ lubo doléch mieszkáią/ y od tych mieyść imioná niofą. *KochCz* B2v.

»alboż ...alboż ... alboż ... lub też i« (1): ázby pierwey przed Krolem Ie⁸⁰ Mością [...] okazał iefłiz vmie to co iego rycerfkiemu ftanowi náleży/ álboż vłárfką/ álboż ráytárfką/ álboż kozácką/ lub też y piełzo *GrabPospR* K3.

»czy ... lub« (1): Idzie przed tobą corká iákoby dżiw iáki/ A ty zá nią drugi dżiw/ czy wiefłzy/ lub táki. *ZbylPrzyg* B.

»-li ... -li, lub też« (1): y ľam X. K. w przedmowie ľwey/ czuiaucli ľię/ nie czuiau li/ lub też tu czego inľzego w tym/ iáko baczę/ ľzukáiuć/ nápiľać raczyľ. *CzechEp* 12.

»lub ... lub (też i)« (36): wľiczki rzeczi abo kupye ktore ľá ktoremv kolwyek Czľowyekv ľybo zmoldawľki zyemye, ľybo skrolewki. poddamemv nyewymne zabrany, yeľcze za czalľv pyerwľchich woyewod mayá bicz zupelnye vroczoney. *MetrKor* 40/818, 40/816, 817, 818, 825; *LibLeg* 7/41v; Tákyeż y w grzeľńnicy/ lubo táż Márya/ lubo ina byľá/ pochwaliľ/ iz mu nogi cáľowáľá *KromRozm II* h3v, *KromRozm III* G8v; *OrzQuin* B4v, Aa3v; *SarnUzn* B4; *KuczbKat* 5; *CzechRozm* 57v; *SkarJedn* 366; *Oczko* 7, 11v; Lubo kto ľkárby/ lub kto hard dzieľnoľciá/ Wľzyľcy przed tobá pádná z vczćiwoľciá. *KochPs* 68; *CzechEp* 4, 11v, 313, 326 [2 r.], [385]; *KochEpit* A3v; *ZawJeft* 41; *GrochKal* 9; *KochFrag* 52; *LatHar* 191; A ták nie diabelľka náuká/ ále dobra y ľwięta rzecz ieľť [...] wľtrzymáć ľię od pewnych potraw/ ábo od winá/ lub do czáľu/ lub też y do ľmierći. *WujNT* 730, 664; *WitoľLut* A6; *KmitaSpit* A2v; *GoľCast* 38, 49; Y w zborách rádzą/ áby gľowę moia Lub ľkrytá zdráďá/ lub przez iáwná zbroię Stráćili *SzarzRyt* B, C3.

»lub ... albo ... lub« (1): Doľyc byľo bogóm/ lub miedzi/ áľbo zľotá/ Lub żelázá tyle dáć/ ile máľé ľátá/ Swieżo przewazyć mogľy dziećiećiá rodnęgo *GoľCast* 45.

»lub ... lub ... a(1)bo (i)« (4): *KromRozm III* G; tákże y ći co z łodki koľcioľá Bożego wypáďli/ lubo ná pirwľzym ľtopniu/ lubo ná wtorym áľbo ná dzieľiatym ľzczelbu bluźnierťwá ľtáńęli/ zbáwieni być żadná miárą nie mogá *ReszList* 192, 151; *WujNT* 44.

»lub ... lub ... lub« (3): Poćieľz mię/ iáko możeľz: á ľtáw ľye przedemná Lubo ľnem/ lubo ćięniem/ lub márá nikkzemná. *KochTr* 10; *CzechEp* 30; *WujNT* 314.

»lubo ... lubo ... lubo ... lubo ... lubo ... lubo ... lubo ... lubo ... (lubo ... lubo)« (2): *ReszPrz* 9; á iáko Dawid ś. prorok piľze: *Cathedra pestilentiae, via peccatorum, consilium impiorum*, lubo kto z Lutrem/ lubo z Confelľyá Augľzpurľká/ lubo z Noreberľká/ lubo z Káľwinem/ lubo z Anábáptyťy/ lubo z Trydeifťy/ lubo z Woľá/ lubo z Brogiem trzyma *ReszList* 191.

β. *Wprowadza człon alternatywy o treľciach wykluczajácych się wzajemnie; albo (9)* : Ieľľi rzecz moźna dáry lekarľkimi/ Vľmierz ľam proľze wľzyľtkowáďny Pánie/ Lub doraż á day bezbiedne mieľzkánie. *RybGęľli* Dv; *CiekPotr* 65.

Poľczenia: »albo ... lub« (1): MOia wdźiećzna Orľzulo/ boday ty mnie byľá Albo nie vmieráľá/ lub ľye nie rodziľá. *KochTr* 12.

»lub ... lub (też i)« (3): Abowiemieľliľ w cnotách ľwych dawnych poľľábiaľ, Lub chciaľbyľ obyczáymi nowemi baczenie Záťłumić, lub ći one przyrodzenie mienia: Cięľzki fráľunek zádaľz wľzyľtkim przyiacioľom *CiekPotr* 7; Chćęć piérwľzé zdrowię wróćić: lecz ľľucháć potrzebá/ Lub chćeľz miľoľci téy zbyďź/ á tegoby trzebá. Lub téż dowięďź myľli ľwéy *GoľCast* 38, 13.

c. *Wprowadza człon pozornie wymienny (przeważnie o treľciach przeciwstawnych) w rzeczywistoľci wskazyć na stosunek łączny; zarówno, jak i; et Modrz (78)* : Tym ľpoľobem Káľztellan znaľby wľzyťkę śľachtę lub żoľnierze powiátu ľwego [*singulos milites et equites municipii sui*] *ModrzBaz* 117v; *CiekPotr* 15.

Połączenia: »lub (że) też (i a. więc)« (3): Włzakże/ áby w tobie wątpliwość iáka/ błędow iákich ftárych/ lub też y nowych nie zołtáá/ rad y o tym z tobą mowić będę. *CzechRozm* 41; *CzahTr* B; *GosłCast* 43.

»albo ... lub« (1): Zá iych świádectwem/ bezpieczniem niektore słowá/ abo y wirfze całe od Heretykow podrzucone/ albo od głupich piárazow/ lub od mędrkow wmieszáne/ powyrzucá. *BudNT przedm* d2.

»lub ... a(1)bo« (3): *HistAl* K5v; Lofem włzelka rzecz przychodzi/ Lub dobrze álbo zle zbrodzi *BielKom* F2; *Mącz* 5a.

»bądź ... lub« (1): [śmierć] Włzytko co łie rodzi/ Bądź po ziemi chodzi/ Lub w morfkiey wnętrznosci/ Y wietrzney prożności/ Iáko kofarz źiele Oftrą kofą ściele *SzarzRyt* A.

»lub(o) ... lub(o)« = *sive ... sive Vulg* (35): Lubo prawie, lubo krzywie, Co weźmie, to trzyma chciwie. *BierRozm* 16; *WróbŻółt* S; *MurzNT* 51; *KromRozm II* gv; *Mącz* 113a; *OrzQuin* Tv; *BiałKaz* E3v; *CzechRozm* 231; *Oczko* 21v; *KochPs* 133, 202; Lubo wftáiąc gore iáfnie/ Lubo pádnąc Słonce gáfnie: Mnie iednáko ferce boli/ A nigdy łye nieutoli. *KochTr* 17; *StryjKron* 712; *CzechEp* 4, 17, 254, 352; *KochFr* 112; *KochSz* C3v; *KochPam* 82; *KochPieś* 40, 52; *KochFrag* 22; *LatHar* 642; *WujNT* 600, 2. *Cor* 5/10, s. 633, 647; *KmitaSpit* A3; Ale káždemu rádżę ná łzczeście włzelákie/ Lub zyłk lub też więc łtrátá mieć ferce iednákie. *CzahTr* B, H; *GosłCast* 16, 43, 64; *SzarzRyt* Dv.

2. Jako spójnik podrzędny wskazuje na stosunek przyzwolenia [w tym: lubo (12)] (13) :

α. Wprowadza wypowiedzenie (lub jego równoważnik) (10) : Tákci zá łobą myáł piłmo Arius/ yáko Sabellius/ lubo przeciwnych błędow bronili *KromRozm I* M3v; *KromRozm III* K8v, L2v; Męžu boży profżę cie [...] posłuchay mie łpowiedzi/ lubo ták nieotwieráiąc okienká. *HistRzym* 45v; ten to wyłżłzy námieniony Kácérz powiádał być/ kłádac trzy Bogi/ iáko troie ludzi od łiebie rózne/ y rozgrániczoné/ iednym Bostwem tylo złączoné: iáko troie ludzi iedną náturą człowieczą złączeni łá/ lub od łiebie rozni. *BiałKat* 111; *CiekPotrŚredz*)?(4).

Połączenia: »lubo też« (1): a yełlibi ktory yyechal nyefzwiklimi drogami lyvbo by thełz mytho zaplaczil, ma bicz zabran ze włzithkimi rzeczemy thak yako bi thełz przeyachal mytho *MetrKor* 40/826.

»lubo ... lubo« (1): [Ksantus chce kupić szpetnego Ezopa od Kupca] On rzekł zá łżeśdździeśiát grołzy/ Lubo iełt tań lubo drołżzy: Kiedyc łie táko łpodobał/ Day Boże by k niemu łzczeście miał *BierEz* B3.

»lubo ... wszakoż« (1): A lubo włłystcy byli ápołtoły/ włłákoż Pyotrowi dano yełt od páná [...] áby on włłystkim innym ápołtołom przełżonym był *KromRozm III* N6.

β. Wprowadza okolicznik przyzwolenia (3) : W tych dniach miałem dwoie pisanie wń naktore lubo wvstawicznym kieraciemy odpisuię wń *ActReg* 124; *SarnStat* 227.

Połączenie: »lubo ... ale« (1): Moie tez słuzby rozumiem ze od WKMsci lubo nie godne aleyzyczliwe y vprzeime na stronę nie będą odrzuczone *ActReg* 57.

II. W funkcji partykuły (1) :

Wyrażenie: »lubo co« = *cokolwiek* (1): Abowiem lubo co będźie powiedano/ coby ku Wierze/ lubo coby ku Nádźiei/ lubo coby się ku iákemu vczynkowi łciągáło/ záváždy w tym miłóść náłżego Páná zálecona być ma *KuczbKat* 5.

Synonimy: 1. abo, albo, bądź, czy; 2. acz, aczkoli, aczkolwiek, chociaż, choć.

Cf [LUBCI]

JZ